

Sociální otázky v amerických prezidentských volbách

Jakub El-Ahmadih

Pod pojem sociální otázky lze v americkém kontextu podřadit opravdu velké množství více či méně souvisejících témat a problémů od rasové problematiky přes otázky reformy školství, zdravotnictví a trestního systému, až po potraty, práva žen, imigraci a další. V každém volebním období přitom rezonují jiná témata podle toho, jak významně se profilují části společnosti, které v rámci těchto agend usilují o dosažení nějakého cíle. Na druhé straně také existují témata, která jsou jaksí nedotknutelná, tedy témata, která se vždy nějakým způsobem řeší i přes to, že není v dohledné době realistické dosáhnout radikální změny ve vnímání této problematiky napříč americkým elektorátem a politickou reprezentací. Příkladem mohou být otázky náboženství nebo držení zbraní.

Americká společnost se přitom tradičně dělí na několik segmentů v závislosti na míře sociálního konzervatismu, který ta která skupina vyznává. Na jedné straně najdeme velmi sociálně konzervativní část, tedy zastávce tzv. skutečných hodnot jako je náboženství, odpor k homosexuálům nebo potratům, velmi často také kombinované s více či méně latentním rasismem, a na druhé straně spektra narazíme na velmi sociálně liberální a progresivní skupiny, které naopak odmítají státní regulaci v oblasti těchto sociálních témat, jsou otevřené vůči menšinám atd. Mezi těmito dvěma krajními póly se pak zcela logicky pohybuje zbytek společnosti s pestrou plejádou postojů k jednotlivým tématům.

Hillary Clintonová

Pokud by Hillary Clintonová skutečně na počátku příštího roku usedla v Bílém domě, byla by první prezidentkou v historii Spojených států. Chtě nechtě má tak její kampaň a vůbec samotný fakt, že se o prezidentský úřad uchází, jistý genderový nádech a ani sama Clintonová se tomuto tématu nijak nevyhýbá. Je to vlastně v jistém ohledu podobná situace jako před osmi lety, kdy Američané zvolili prezidentem prvního Afroameričana, ač je pravdou, že Obama v předvolební kampani rasu příliš nezdůrazňoval, jsa si vědom toho, že by mu takový postup mohl uškodit. Problematika genderu částečně souvisí také s tématem, které ve Spojených státech silně rezonuje zejména v posledních měsících. Jedná se o otázku sexuálních útoků na vysokoškolských kampusech, které se dostává velké mediální pozornosti.

Velkým tématem těchto voleb na demokratické straně jsou také reforma vzdělání a reforma trestní justice a vězeňství, která velmi úzce souvisí s rasovou otázkou. Zejména v posledním zhruba roce a půl, kdy Amerikou často otrásají případy policejního násilí na Afroameričanech, je toto téma živější, než tomu bylo v dřívějších volebních cyklech. Clintonová má přitom výhodu velké popularity mezi Afroameričany, kteří mají velmi dobré vzpomínky na prezidentské období Billa Clintona, a dá se tedy očekávat, že i vzhledem k tématům, které Clintonová prosazuje, pro ni budou Afroameričané ve velké míře hlasovat.

Pozornost je na demokratické straně debaty věnována také otázce práv LGBT komunity a otázce neomezeného práva držet zbraň na základě druhého ústavního dodatku, jež dostala nový rozměr v posledních dvou letech Obamova prezidentství. Ačkoli jsou tato témata důležitá, v obou případech došlo k jejich jistému vyprázdnění. V případě LGBT práv proto, že Nejvyšší soud USA v roce 2015 legalizoval sňatky homosexuálů na území celých Spojených států, čímž bylo dosaženo hlavního cíle boje za zrovnoprávnění této menšiny. Tím nechceme říci, že neexistuje celá řada dalších témat v této oblasti, o kterých je třeba veřejně hovořit, nicméně v praxi se pozornost velké části populace přesunula jinam. Mírně odlišná je situace v otázce práva držet zbraň. Vzhledem k silné zbrojařské lobby a zakořeněné lásce ke zbraním v nemalé části americké populace je dnes téměř nemožné prosadit jakoukoliv, byť drobnou, úpravu současného práva na držení zbraně. Clintonová se tedy zřejmě bude snažit kritizovat jen ta nejabsurdnější pravidla,

neboť širší kritika druhého dodatku by mohla negativně ovlivnit její šance ve volbách.

Donald Trump

Donald Trump rozhodně není klasickým prototypem vhodného republikánského kandidáta na prezidenta, alespoň pokud jde o oblast sociálních témat. Jak již bylo zmíněno výše, nemalá část republikánského elektorátu se drží velmi konzervativních hodnot, do jejichž konceptu Trump příliš nezapadá (například tím, že je rozvedený). V primárkách také voliči z těchto společenských skupin Trumpa rozhodně nepreferovali; jejich hlavním oblíbencem byl texaský republikán Ted Cruz. Na druhé straně má ale Trump spoustu názorů, které se voliči republikánů líbí. Nemá rád imigranty, zastává v mnoha ohledech sexistické, xenofobní a rasistické postoje.

Trump vplul do předvolebního klání už v loňském roce sérií nekorektních výroků na adresu Mexičanů, muslimů a žen, které předurčily celý tón jeho kampaně. Trump, stejně jako celá řada antisystémových kandidátů jinde ve světě, bojuje proti (alespoň dle svých slov) přebujelé politické korektnosti a snaží se ve svých voličích vyvolat dojem, že „nazývá věci pravým jménem“, zatímco jeho oponenti jsou pokrytci, kteří tuto schopnost nemají. Za boj proti politické korektnosti Trump již více než rok schovává v podstatě všechny své výroky, které by jinak společenskými měřítky Spojených států byly považovány za zcela nepřipustné.

Jedním ze stěžejních Trumpových témat je imigrace. Poměrně pobuřující byl jeho návrh, že na hranicích s Mexikem postaví zeď a donutí Mexiko ji zaplatit. Stejně tak se dlouhodobě staví i proti přijímání muslimských uprchlíků z válečných zón v Iráku, Sýrii a Afghánistánu, kteří podle něj představují velké bezpečnostní riziko. Ve většině dalších sociálních otázek se Trump drží tradičních republikánských postojů zmíněných výše. Zde je ale otázkou, zda jsou jeho postoje skutečné, nebo se do této role stylizuje pouze kvůli tomu, aby si neuváženým „příliš liberálním“ výrokem neodlákal určitou skupinu tradičně republikánských voličů.

Hlavní témata kampaně

Pokryt veškerá sociální a společenská témata spadající do tohoto okruhu není bohužel možné, a proto vybíráme jen ta, která v letošní kampani nejsilněji rezonují. Postava Donalda Trumpa svým vystupováním do jisté míry zpochybňuje velkou část výdobytků a práv, kterou Američané získali za vlády prezidenta Obamy, což ovšem platí v podstatě o všech tematických oblastech v rámci předvolební kampaně. Kromě imigrace, muslimů a jejich nebezpečnosti se letos hodně řeší otázka reformy systému trestní justice a vězeňství a související rasové otázky, dále také problematika držení zbraní, a díky Hillary Clintonové je silným tématem taky genderová rovnoprávnost. Nejdůležitější témata spolu s názory obou kandidátů jsou prezentovány v následujícím seznamu:

Imigrace

Imigrace se letos ukázala jako jedno z nejkontroverznějších témat, kdy zvláště na straně republikánů došlo k citelné radikalizaci v náhledu na toto téma. Zatímco na počátku kampaně byli hlavním terčem imigranti z Mexika a Latinské

Ameriky, v pozdějších fázích se pozornost přesunula k imigrantům muslimským, zejména těm z Blízkého východu.

Mezi veřejně nejdiskutovanější Trumpovy návrhy vůbec patřil nápad na výstavbu více než 1500 kilometrů dlouhé zdi, která zabrání přílivu imigrantů z Mexika. Kromě toho by Trump ztrojnásobil počty pohraničních hlídek a závěrem by deportoval všechny ilegální migranty žijící v USA. Pokud se podíváme na některé realistické návrhy, vystoupil Trump také proti zóně volného obchodu NAFTA a nechal se slyšet, že by zrušil pravidlo, podle kterého každá osoba narozená na území USA automaticky získá americké občanství. Později v kampani Trump zaujal tvrzením, že by dočasně zakázal vstup do USA všem muslimům.

Clintonová by v imigrační politice zřejmě představovala kontinuitu se současnou administrativou. Je zastáncem spíše liberálního přístupu. Podporuje postupné získání občanství pro ty ilegální imigranty, kteří nejsou spojeni s násilnou kriminalitou. Stejně tak se staví proti násilným deportacím určité skupiny ilegálních migrantů. Trumpovy výroky na adresu muslimů a Mexičanů označila Clintonová za nepřijatelné a neamerické. Clintonová argumentuje tím, že velká většina ilegálních imigrantů je ve Spojených státech tak jako tak součástí systému a masové deportace by tedy poškodily i místní ekonomiku, v čemž jí dávají za pravdu také mnozí odborníci na tuto problematiku.

“Congress must pass comprehensive immigration reform that provides a path to citizenship, treats every person with dignity, upholds the rule of law, protects our borders and national security, and brings millions of hardworking people into the formal economy.”¹ Hillary Clinton

“When Mexico sends its people, they’re not sending their best...They’re sending people that have lots of problems, and they’re bringing those problems with us. They’re bringing drugs. They’re bringing crime. They’re rapists.”² Donald Trump

Reforma systému trestní justice a vězeňství

Téma reformy trestního systému, který má, jemně řečeno, jisté deficity v rovném přístupu k bílým Američanům a Afroameričanům, se ve Spojených státech řeší již několik let. V posledním zhruba roce nicméně vzrostla mediální pozornost směrem k množícím se případům, kdy policie často bez závažného důvodu zastřelí neozbrojeného Afroameričana, a téma reformy trestního systému se stalo alespoň na straně demokratů důležitým předvolebním tématem.

Hillary Clintonová otevřeně přiznává, že současné nastavení systému je vůči Afroameričanům skutečně do velké míry nespravedlivé, a tvrdí, že je potřeba zbavit se systematického rasismu, který je nepochybně přítomen napříč bezpečnostními sbory. Clintonová zmiňuje také nepoměr odsouzených bílých a černých Američanů a nepoměrně vyšší tresty, které často Afroameričané dostávají v porovnání s bílými. Podle Clintonové je prvním krokem přiznat si, že tento problém v USA skutečně existuje a následně podpořit programy spolupráce mezi místními komunitami a policií a dalšími bezpečnostními složkami. Jako prezidentka by Clintonová přinesla legislativu, která by pomohla odstranit další formy rasové diskriminace. Stejně tak by Clintonová bojovala proti vysoké míře

¹ Hillary Clinton. “Immigration Reform”. www.hillaryclinton.com, dostupné z <https://www.hillaryclinton.com/issues/immigration-reform/>.

² Michelle Ye Hee Lee. „Donald Trump’s false comments connecting Mexican immigrants and crime“. *The Washington Post*, 8. července 2015, dostupné z <https://www.washingtonpost.com/news/fact-checker/wp/2015/07/08/donald-trumps-false-comments-connecting-mexican-immigrants-and-crime/>.

uvězněných³ a systému povinných trestů, které často zasahují nejvíce komunity Afroameričanů.

Není asi zcela s podivem, že Donald Trump není příliš nadšeným zastáncem podobného způsobu reformování systému. Ač se doposud k tématu vyjadřoval spíše neutrálně, nedá se z jeho předvolebního chování usuzovat, že by usiloval o nějakou hlubší reformu. Několikrát se navíc vyjádřil v tom smyslu, že řešením těchto rasových střetů a problémů souvisejících s policejní brutalitou je posílení policie a zvýšení bezpečnosti vyloučených oblastí.

“People are crying out for criminal justice reform. Families are being torn apart by excessive incarceration. Young people are being threatened and humiliated by racial profiling. Children are growing up in homes shattered by prison and poverty. They’re trying to tell us. We need to listen.”⁴ Hillary Clinton

“And we need protection. Look, I look at some of the cities. You look at Baltimore. You look at so many different places in this country. Chicago. Certain areas of Chicago. They need strong police protection. And those police can do the job. But their jobs are being taken away from them. At the same time, you’ve got these other problems. And there’s no question about it. They are problems. There is turmoil in our country.”⁵ Donald Trump

Školství a zdravotnictví

Do agendy školství a zdravotnictví spadá celá řada dílčích problematik, které jsou předmětem diskuse dlouhodobě. Neudržitelná situace amerického školství, a to zejména nesmyslně vysoké školné na amerických univerzitách, se stala velkým tématem primárek demokratů, kde právě na tématu vysokého školného silně profitoval Bernie Sanders, jehož podporovatelé se rekrutovali zejména z řad vzdělaných mladých lidí. Reforma zdravotnictví byla velkým tématem voleb už před osmi a čtyřmi lety, neboť dlouhé obstrukce s Obamovou reformou zdravotnictví (tzv. Obamacare) udržovaly toto téma na titulních stranách novin dlouhá léta.

Není žádným překvapením, že Clintonová je zastánkyní Obamacare, ač druhým dechem dodává, že reforma není perfektní a potřebovala by jisté úpravy. Podle Clintonové je Obamacare prvním krokem ke spravedlivému přístupu ke zdravotní péči. To, že Trump je odpůrcem Obamacare, asi nikoho nepřekvapí. Trump nicméně tvrdí, že Obamacare je špatně koncepčně ukotvená, a že by ji tedy zrušil, ale sám dodává, že je zastáncem přístupné zdravotní péče pro všechny. Je ovšem otázkou, zda by Trumpem navrhovaná opatření, vedená ve stylu volného trhu a menší regulace, k tomuto cíli Spojené státy skutečně dovedla.

K tématu vysokého školství dostupnějšího všem vrstvám populace se výrazně více vyjadřuje Clintonová než Trump. Její program neslibuje vysokoškolské vzdělání zdarma pro všechny, jak to požadoval její demokratický oponent Bernie Sanders, ale měl by univerzitní vzdělání učinit dostupnějším zejména pro studenty z nízkopříjmových rodin. V první fázi by na státních univerzitách mohli studovat studenti z rodin s nejnižšími příjmy, přičemž příjmový strop by se měl postupně zvyšovat. Pro Trumpa nebylo vysoké školství hlavním tématem kampaně, ale vyjádřil se v tom smyslu, že za špatný stav studentských dluhů může

³ Spojené státy mají nejvyšší poměr uvězněných občanů na počet obyvatel – USA tvoří zhruba 5 % světové populace, ale zároveň 25 % světové populace věznic.

⁴ Hillary Clinton. “Criminal Justice Reform”. www.hillaryclinton.com, 8. července, 2016, dostupné z <https://www.hillaryclinton.com/issues/criminal-justice-reform/>.

⁵ Donald Trump. „Meet The Press Transcript - August 2, 2015“. *NBC News*, 2. srpna 2015, dostupné z <http://www.nbcnews.com/meet-the-press/meet-press-transcript-august-2-2015-n402571>.

federální vláda, která svojí politikou úročených půjček přispívá k raketovému zvyšování školného. Trump také v jednom rozhovoru odkázal na návrh, dle kterého by se na systému měly více podílet také samotné univerzity.

“I disagree with free college for everybody. I don't think taxpayers should be paying to send Donald Trump's kids to college.”⁶ Hillary Clinton

“The big problem is the federal government. There is no reason the federal government should profit from student loans.”⁷ Donald Trump

Právo držet zbraň

Jak již bylo zmíněno výše, právo držet zbraň je ve Spojených státech velmi kontroverzním a zároveň téměř nedotknutelným tématem, protože síla zbrojařské lobby efektivně likviduje všechny pokusy o sebemenší legislativní úpravu v této oblasti, a to i přesto, že Spojené státy zažívají i několik incidentů denně, ve kterých hraje roli střelná zbraň. Tradiční stranou podporující právo držet zbraň jsou republikáni a z tohoto konceptu se nijak nevymyká ani Donald Trump. Demokraté prosazují jisté drobné úpravy související legislativy, ale ani prezident Obama, který v posledním roce vyvíjí hodně úsilí na prosazení nových opatření, nikdy ani náznakem nezmnínil, že by chtěl směřovat k tomu, aby 2. dodatek ústavy, který právo držet zbraň garantuje, výrazně omezil nebo dokonce zrušil.

Clintonová soustavně vyzývá k tomu, že je třeba zastavit epidemii ozbrojeného násilí, které samozřejmě vyplývá také z toho, že zbraně jsou v USA dostupné skutečně téměř každému. Ve svém volebním programu bývalá první dáma vyzývá k zavedení alespoň základních pravidel, které by se mohly zdát být samozřejmostí. Clintonová například navrhuje, aby osoby podezřelé z terorismu, které nemohou létat letadlem, neměly možnost volně nakupovat zbraně. Zasazuje se také o snížení dostupnosti zbraní přes internet nebo prostřednictvím lokálních přehlídek zbraní (tzv. *gun shows*), kde se k nákupu nebezpečných zbraní dostane kdokoliv bez dalších otázek. Clintonová také prosazuje omezení přístupu ke zbraním pro psychicky nemocné lidi a lidi s historií násilné kriminality. Všechna tato opatření republikáni plošně nepodporují a výjimkou není ani Trump, který o sobě několikrát prohlásil, že je velkým fanouškem zbraní. Trump říká, že by podpořil například návrh na ozbrojení učitelů ve školách, v ostatních případech se drží tradičního prozbrojního argumentu, že není třeba vytvářet novou legislativu, protože ta současná je dostatečná. Hlavní Trumpovou ideou ohledně kontroly držení zbraně je opět tradiční argument, že ozbrojenému násilí „zlých“ lidí, zabráni pouze větší množství ozbrojených „dobrých“ lidí.

“I believe weapons of war have no place on our streets. We may have our disagreements on gun safety regulations, but we should all be able to agree on a few things. If the FBI is watching you for suspected terrorist links, you shouldn't be able to just go buy a gun with no questions asked. You shouldn't be able to exploit loopholes and evade criminal background checks by buying

⁶ Sam Frizell. “Hillary Clinton Adopts Major Bernie Sanders' Idea: Free College for (Almost) Everyone”. *The Time*, 6. července 2015, dostupné z <http://time.com/4394699/hillary-clinton-free-college-bernie-sanders-tuition/>.

⁷ Donald Trump. *GREY AGAIN: How to Fix Our Crippled America*, (New York: Threshold Editions, 2015).

online or at a gun show. And yes, if you're too dangerous to get on a plane, you are too dangerous to buy a gun in America."⁸ Hillary Clinton

"I don't want to have guns in classrooms although, in some cases, teachers should have guns in classrooms, frankly. Because, teachers are, you know, things that are going on in our schools are unbelievable. You look at some of our schools, unbelievable what's going on. But I'm not advocating guns in classrooms. But remember in some cases, and a lot of people have made this case, teachers should be able to have guns. Trained teachers should be able to have guns in classrooms."⁹ Donald Trump

⁸ „Read Hillary Clinton's Speech About the Orlando Shooting“. *The Time*, 13. června 2016, dostupné z <http://time.com/4367046/orlando-shooting-hillary-clinton-transcript/>.

⁹ „Donald Trump speech transcript“. *CNN Newsroom*, 22. května 2016, dostupné z <http://transcripts.cnn.com/TRANSCRIPTS/1605/22/cnr.o3.html>.

Slovníček základních pojmů a další zdroje

Second Amendment – Druhý dodatek americké ústavy, který na ústavní úrovni zajišťuje právo držet zbraň. Dodatek byl na konci 18. století zaveden, aby umožnil občanům nově vzniklých Spojených států obranu před útlakem vlády.

NAFTA – Severoamerická dohoda o volném obchodu mezi Kanadou, Mexikem a USA z roku 1994 měla za úkol odstranit překážky pro obchod mezi zúčastněnými státy. Od počátku své existence ale sklízí velkou kritiku zejména ve Spojených státech a hovoří se o potřebě její reformy.

Immigration reform – Reforma imigračního systému, která je jedním z hlavních témat volební kampaně. Řeší se zejména otázka nucených deportací a možnosti získat občanství i ze strany nelegálních imigrantů. Ve Spojených státech je podle některých zdrojů až 12 000 000 ilegálních imigrantů převážně z Mexika.

Police brutality – Pojem užívaný pro nepřiměřené zásahy policie, které se v posledních letech množí zejména směrem k Afroameričanům. Loni vyvolala velkou veřejnou debatu série policejních zásahů, při kterých zemřelo několik neozbrojených Afroameričanů. Vládní vyšetřovací komise pak poukázala na v systému zakořeněný rasismus mezi bezpečnostními složkami, zejména v policii.

Obamacare – Zkrácený název pro zákon o dostupné zdravotní péči, kterým prezident Obama zavedl povinné zdravotní pojištění při splnění určitých podmínek. Zákon byl terčem dlouhých snah republikánských zákonodárců o jeho zrušení. Nakonec o zachování většiny jeho ustanovení musel rozhodnout až Nejvyšší soud USA.

Vzhledem k tomu, že v rozsahu tohoto příspěvku není možné pokrýt všechna témata, doporučujeme pro další informace k volbám a důležitým volebním tématům následující weby:

<https://www.hillaryclinton.com/issues/>

<https://www.donaldjtrump.com/positions>

<http://fivethirtyeight.com/>

<http://graphics.wsj.com/elections/2016/donald-trump-hillary-clinton-on-the-economy/>

<http://2016election.procon.org/>

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

 +420 224 813 460

 www.amo.cz

 info@amo.cz

 Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

 www.facebook.com/AMO.cz

 www.twitter.com/amo_cz

 www.linkedin.com/company/amocz

 www.youtube.com/AMOCz

Jakub El-Ahmadieh

Jakub El-Ahmadieh je analytikem Výzkumného centra AMO se specializací na Blízký východ a americkou zahraniční politiku.

 jakub.elahmadieh@amo.cz

Briefing paper byl připraven v rámci projektu „2016 U.S. Presidential Debate Simulations“, který je podpořen Velvyslanectvím Spojených států amerických v České republice.